

12. 1. 2006

ID: 38115

Porušování domovní svobody

Jednočinný souběh trestného činu podle § 249a tr. zák. s trestným činem porušování domovní svobody podle § 238 v zásadě není možný. Není však vyloučen v případě, kdy jedním skutkem jsou naplňovány skutkové podstaty obou těchto trestných činů proto, že je vedle sebe porušováno právo na užívání více prostorů majících odlišnou právní povahu.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 8 Tdo 50/2004, ze dne 18.2.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v neveřejném zasedání konaném o dovolání podaném obviněným M. Ž., proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 8. 10. 2003, sp. zn. 12 To 341/2003, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu v Semilech pod sp. zn. 4 T 118/2003, tak, že odle § 265k odst. 1 tr. ř. se zrušují rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 8. 10. 2003, sp. zn. 12 To 341/2003, a rozsudek Okresního soudu v Semilech ze dne 23. 6. 2003, sp. zn. 4 T 118/2003. Současně podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se přikazuje Okresnímu soudu v Semilech, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění :

Obviněný M. Ž. byl rozsudkem Okresního soudu v Semilech ze dne 23. 6. 2003, sp. zn. 4 T 118/2003, uznán vinným, že poté, co nedatovanou listinou, u níž byly ověřeny podpisy dne 4. 12. 2002, uzavřenou s M. P. převedl na sebe členská práva a povinnosti k družstevnímu bytu v domě v L., na jejímž podkladě uzavřel dne 4. 12. 2002 s SBD S. nájemní smlouvu o užívání předmětného bytu, dostavil se dne 14. 12. 2002 kolem 14.00 hodin s dalšími osobami do obce L. k domu a zde se domáhal vyklizení předmětného bytu, v té době užívaného J. B., a když této jeho žádosti nebylo ze strany J. B. vyhověno, společně s dalšími osobami proti vůli J. B. do bytu vnikl a počal z něho vystěhovávat věci, když v dalším jednání mu bylo zabráněno na místo příjezdi policejní hlídkou, a tohoto jednání se dopustil přesto, že měl důvodné pochybnosti o legalnosti transakce mezi P. a svojí osobou.

Takto zjištěné jednání obviněného soud prvního stupně právně kvalifikoval jako trestný čin porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1 tr. zák. a uložil mu za to podle § 238 odst. 1 tr. zák. za použití § 53 odst. 1, 2 písm. a), odst. 3 tr. zák. peněžité trest ve výši 5.000,- Kč; pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl vykonán, mu podle § 54 odst. 3 tr. zák. uložil náhradní trest odnětí svobody v trvání tří týdnů. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázal poškozenou J. B. s jejím nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti odsuzujícímu rozsudku podal obviněný odvolání, které projednal Krajský soud v Hradci Králové ve veřejném zasedání konaném dne 8. 10. 2003, sp. zn. 12 To 341/2003, a podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. zrušil napadený rozsudek v celém rozsahu. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněného uznal vinným skutkem popsáním zcela shodně jako v rozsudku soudu prvního stupně (citovaným výše), který právně kvalifikoval jako trestný čin neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 249a odst. 2 tr. zák., a odsoudil ho za to podle téhož ustanovení za použití § 53 odst. 1, 2 písm. a), odst. 3 tr. zák. k peněžitému trestu ve výši 2.000,- Kč; podle § 54 odst. 3 tr. zák. pro případ, že by tento trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanovil náhradní trest odnětí svobody na jeden týden. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázal poškozenou J. B. s jejím nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Opis rozhodnutí odvolacího soudu byl doručen obviněnému M. Ž. dne 25. 10. 2003, jeho obhájci JUDr. M. V. dne 23. 10. 2003 a Okresnímu státnímu zastupitelství v Semilech dne 22. 10. 2003.

Dne 5. 12. 2003 učinil obviněný prostřednictvím výše jmenovaného obhájce na poště podání, jehož obsahem bylo dovolání proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové, a to z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť soud druhého stupně zcela zjevně rozhodl na základě nesprávného hmotně právního posouzení skutku.

V podrobnostech obviněný rozvedl (po rekapitulaci dosavadního řízení ve věci), že z dokazování, které proběhlo před soudem prvního stupně a které nebylo řádně provedeno a ukončeno (jím navržené důkazy nebyly připuštěny, ačkoli zdůrazňoval, že se jedná o důkazy zásadní), jen vyplynulo, že oprávněným uživatelem je pouze on; nemohlo z něj tak vyplynout, že by vědomě bránil jakékoliv oprávněné osobě v užívání bytu či nebytového prostoru, a proto se nemohl dopustit trestného činu podle § 249a tr. zák. Soud v daném případě zcela nesprávně kvalifikoval popsany skutek (v návaznosti na tuto výtku odkázal na zásadu vyjádřenou v ustálené judikatuře vztahující se však k ustanovení § 249a odst. 1 tr. zák., nikoliv k ustanovení § 249a odst. 2 tr. zák., podle něhož bylo jeho jednání soudem druhého stupně právně posouzeno). Dále uvedl, že soud prvního stupně zaměřil dokazování ve vztahu k možnému naplnění skutkové podstaty trestného činu podle § 238 tr. zák., a vyjádřil přesvědčení, že k posouzení jednání podle § 249a tr. zák. je třeba odlišného důkazního materiálu. Výhrady uplatnil rovněž k postupu soudu druhého stupně, jenž měl porušit jeho práva na obhajobu, když při změně právní kvalifikace mu odepřel možnost obhajoby v jejím rámci; poznamenal přitom, že uvedená skutečnost by svědčila spíše pro podání ústavní stížnosti. V závěru svého podání podotkl, že uložený trest se rovná běžné přestupkové sankci, a dále zdůraznil, že podniká podle živnostenského zákona, nebyl dosud trestán, je bezúhonný a není mu zřejmé, proč je perzekuován v rámci trestního stíhání, když prokazatelně ani nemohl mít úmysl jednat protizákonně. Navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek v celém rozsahu zrušil a přikázal věc k novému projednání a rozhodnutí.

Jak vyplývá z referátu založeného na č. l. 187 spisu, předseda senátu soudu prvního stupně zaslal v souladu s ustanovením § 265h odst. 2 tr. ř. opis dovolání obviněného s upozorněním, že se může k dovolání písemně vyjádřit a souhlasit s projednáním dovolání v neveřejném zasedání, Nejvyššímu státnímu zastupitelství v Brně, kam bylo doručeno dne 23. 12. 2003.

Státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství ve svém vyjádření ze dne 20. 1. 2004 nejprve uvedla, že obsahová stránka dovolání obviněného plně konvenuje s jím označeným dovolacím důvodem, neboť je podložena námitkou nesprávného právního posouzení skutku opírající se o absenci předmětu dovolatelova útoku ve smyslu skutkové podstaty trestného činu podle § 249a odst. 2 tr. zák., jakož i jej pokrývající subjektivní stránky. Dospěla však k závěru, že po stránce její opodstatněnosti jí přisvědčit nelze. Obviněný totiž ve svém podání nezohlednil žádnou ze skutečností týkajících se otázky platnosti zániku práva nájmu bytu poškozené, jakož i faktu objektivního zpochybnění legality převodu členských práv a povinností na jeho osobu, a ani nevzal v úvahu svůj subjektivní vztah k možným následkům svého jednání, tedy eventualitě, že svým postupem proti poškozené může způsobit stav, kdy jí brání ve výkonu jejího řádného užívacího práva. Jestliže odvolací soud dospěl k závěru o nezbytnosti změny právní kvalifikace jeho jednání, pak zcela správně zohlednil uvedené okolnosti daného případu, a tedy zřetelně odlišil zásah do domovní svobody jiného naprosto neoprávněným vniknutím do jeho obydlí (§ 238 tr. zák.) od situace, kdy dovolatelův subjektivní vztah k oprávněnosti jeho postupu byl utvářen jednak přesvědčením o řádném nabytí jeho členských práv k bytu, na straně druhé však také poznamenaným jistými důvodnými pochybnostmi o spornosti nabytí těchto práv na straně jeho smluvní převodkyně. Faktem zůstává, že za daného stavu věci, resp. do doby odstranění důvodných pochybností o legálnosti převodu členských práv dosavadní nájemkyně na další osobu měla tato postavení oprávněné osoby ve smyslu § 249a odst. 2 tr. zák. a tohoto si byl dovolatel vědom; na tomto závěru nemůže ničeho změnit ani ta část jeho jednání spočívající ve vniknutí do bytu a následné svémocné vyklízení bytového zařízení poškozené, jestliže se tak stalo v návaznosti na výše uvedené předcházející právní kroky při nakládání s předmětným družstevním bytem a při zohlednění dovolatelova vědomého postoje k nim. Státní zástupkyně proto uzavřela, že právní kvalifikace jednání obviněného je správná, a navrhla, aby Nejvyšší soud jeho dovolání podle § 265i odst. písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné odmítl v neveřejném zasedání.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zjišťoval, zda jsou v posuzované věci splněny zákonné podmínky přípustnosti dovolání formulované v § 265a tr. ř. Podle odst. 1 citovaného ustanovení lze napadnout dovoláním pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, pokud soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští, přičemž v ustanovení § 265a odst. 2 písm. a) až písm. h) tr. ř. zákonodárce taxativně vymezil, co se rozumí rozhodnutím ve věci samé.

Při posuzování těchto okolností Nejvyšší soud shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, 2 písm. a) tr. ř., neboť napadá rozsudek, jímž byl obviněný uznán vinným a byl mu uložen trest. Obdobně shledal, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2, 3 tr. ř.). Rovněž tak konstatoval, že obsah dovolání v zásadě vyhovuje náležitostem vyžadovaným zákonem a formulovaným v ustanovení § 265f odst. 1 tr. ř.

S ohledem na to, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., musel Nejvyšší soud dále posoudit otázku, zda obviněným uplatněný dovolací důvod lze považovat za důvod uvedený v citovaném ustanovení zákona, jehož existence je zároveň podmínkou přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem.

Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. V rámci takto vymezeného dovolacího důvodu je možné namítat, že skutek, jak byl v původním řízení zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako určitý trestný čin, ačkoliv šlo o jiný trestný čin nebo nešlo o žádný trestný čin; dále pak lze namítat vadnost jiného hmotně právního posouzení, které spočívá v nesprávném posouzení některé další otázky, nespočívající přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v posuzování jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva zejména trestního, ale případně i jiných právních odvětví. Není však možné namítat nesprávnost samotných skutkových zjištění ani nesprávnost hodnocení důkazů.

Důvody dovolání jako specifického mimořádného opravného prostředku, který byl nově zaveden zákonem č. [265/2001](#) Sb., jsou koncipovány v ustanovení § 265b tr. ř. tak, že dovoláním není možné napadati skutková zjištění ani způsob hodnocení důkazů. Nejvyšší soud není další odvolací instancí, nemůže přezkoumávat a posuzovat postup hodnocení důkazů soudy obou stupňů. V dovolacím řízení je naopak zásadně povinen vycházet z jejich skutkových zjištění a teprve v návaznosti na zjištěný skutkový stav posuzovat hmotně právní posouzení skutku (k tomu srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu např. ve věcech sp. zn. I. ÚS 412/02, III. ÚS 732/02, III. ÚS 282/03, II. ÚS 651/02).

V tomto ohledu nemohou obstát výhrady obviněného, kterými v podaném dovolání brojil proti vedení dokazování soudy obou stupňů (tak tomu bylo v případě, jestliže namítal, že dokazování před nalézacím soudem nebylo řádně provedeno a ukončeno s tím, že jím navržené důkazy nebyly připuštěny), stejně jako jeho výtky adresované soudu odvolacímu ohledně porušení práva na obhajobu v souvislosti se změnou právní kvalifikace daného skutku. Pokud by dovolání obviněného bylo podáno jen z těchto důvodů, bylo by nutno je odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. jako dovolání podané z jiných důvodů, než jsou uvedeny v § 265b tr. ř., neboť takové výhrady nejsou námitkami podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale námitkami jinými, které nelze podřadit pod žádný z dovolacích důvodů podle § 265b tr. ř.

Dovolatel však ve svém podání současně vyslovil přesvědčení, že popsany skutek byl soudem nesprávně právně kvalifikován; nemohl se dopustit trestného činu podle § 249a tr. zák., neboť z provedeného dokazování nevyplývá, že by vědomě bránil jakékoli oprávněné osobě v užívání bytu či nebytového prostoru. Takovou argumentaci obviněného lze podřadit pod jím uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť tato směřuje proti správnosti právního posouzení skutku. Nejvyšší soud proto přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků napadeného rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, a to v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.

Po tomto přezkoumání Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v uvedeném rozsahu je podané dovolání opodstatněné, a protože bylo důvodně podáno proti výroku o vině, přezkoumal podle § 265i odst. 4 tr. ř. v návaznosti na vytýkané vady i výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad. K závěru o důvodnosti podaného dovolání dospěl Nejvyšší soud na podkladě těchto skutečností.

Podle § 120 odst. 3 tr. ř. výrok rozsudku, jímž se obviněný uznává vinným, musí přesně označovat trestný čin, jehož se výrok týká, a to nejen zákonným pojmenováním a uvedením příslušného zákonného ustanovení, nýbrž i uvedením místa, času a způsobu spáchání, popřípadě i uvedením jiných skutečností, jichž je třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným, jakož i uvedení všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu. Ve skutkové větě výrokové části rozsudku tudíž musí být popsány všechny znaky skutkové podstaty daného trestného činu, a to slovním vyjádřením všech okolností, které v konkrétním případě vytvářejí znaky tohoto trestného činu. Popis skutku proto nemůže být libovolný, ale musí vyjadřovat všechny skutečnosti významné pro právní kvalifikaci.

O správné právní posouzení skutku se jedná tehdy, když popis skutku ve výroku rozsudku uvedený je v souladu s právní větou, obsahující formální zákonné znaky skutkové podstaty konkrétního trestného činu (a současně skutek dosahuje potřebný stupeň společenské nebezpečnosti). Naproti tomu o nesprávné právní posouzení se jedná v případě, že popis skutku vyjádřený ve skutkové větě výroku rozsudku bezesbytku neodpovídá formálním znakům použité skutkové podstaty trestného činu vyjádřeným v právní větě výroku. Z logiky věci plyne, že o nesprávné právní posouzení skutku by se jednalo též v případě, kdy sice skutková věta i právní věta výroku jsou v souladu, avšak skutek nedosahuje potřebného stupně společenské nebezpečnosti.

Uvedené skutečnosti bylo zapotřebí akcentovat ještě předtím než bude zaměřena pozornost na formální a materiální znaky trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 249a odst. 2 tr. zák. Jmenovaný trestný čin byl do trestního zákona doplněn novelou č. [290/1993](#) Sb. a začleněn do hlavy deváté, tedy mezi trestné činy proti majetku. Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo neoprávněně brání oprávněné osobě v

užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru. Jeho objektem je zájem na ochraně nerušeného užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru oprávněnou osobou. Oprávněnou osobou je především vlastník domu, bytu nebo nebytového prostoru, pokud je zároveň uživatelem, a dále nájemce nebo podnájemce domu, bytu nebo nebytového prostoru na základě platné smlouvy o nájmu nebo podnájmu domu, bytu nebo nebytového prostoru (možný je i společný nájem domu, bytu nebo nebytového prostoru, kdy na straně nájemců je více osob). Neoprávněným bráněním v užívání bytu se pak rozumí jakýkoliv neoprávněný zásah do práva oprávněné osoby, který jí znemožňuje nebo podstatně ztěžuje řádně a obvyklým způsobem byt užívat, jinak řečeno jakékoliv neoprávněné a podstatné rušení výkonu užívacího práva oprávněné osoby (srov. rozhodnutí č. 8/1999 Sb. rozh. tr.). Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmysl [§ 4 písm. a), b) tr. zák.].

Úprava nájmu bytu (§ 685 a násl. zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „obč. zák.“) je ve vztahu k úpravě nájmu (§ 663 a násl. obč. zák.) lex specialis; předmětem nájmu je zde byt. Nájemní smlouvu vymezuje v § 685 odst. 1 obč. zák. stanovením jejích podstatných náležitostí (je však třeba mít na zřeteli i ustanovení § 686 obč. zák.); kromě toho, že předmětem smlouvy musí být byt, je další podstatnou náležitostí smlouvy i přenechání bytu do užívání, a to buď na dobu určitou nebo bez určení doby (v obou případech však jde vždy o dočasné užívání). Další podstatnou náležitostí nájemní smlouvy je přenechání bytu za úplatu – tzv. nájemné. Nájem bytů lze dělit jednak na nájem nedružstevních bytů, k nimž náležejí byty jak v domech fyzických, tak právnických osob (případně státu, který má postavení právnické osoby – § 21 obč. zák.), jednak na nájem bytů bytových družstev. Nájem družstevních bytů je upraven též stanovami jednotlivých stavebních bytových družstev (viz § 685 odst. 2 obč. zák.).

Co se týče práva nájemce užívat předmět nájmu, podle § 665 odst. 1 obč. zák. je nájemce oprávněn užívat věc způsobem stanoveným ve smlouvě; nebylo-li dohodnuto jinak, přiměřeně povaze a určení věci, resp. podle § 689 obč. zák. (v případě nájmu bytu) je nájemce povinen užívat byt, společné prostory a zařízení domu řádně a řádně požívat plnění, jejichž poskytování je spojeno s užíváním bytu.

Konečně je třeba upozornit i na úpravu podnájmu bytu (části bytu) v ustanovení § 719 obč. zák. jakožto odvozeného titulu užívání, a zejména na to, že pronajatý byt nebo jeho část lze jinému přenechat do podnájmu jen s písemným souhlasem pronajímatele, tj. k platnosti smlouvy o podnájmu se vyžaduje písemný souhlas pronajímatele, a není-li dán, je taková smlouva absolutně neplatná. Podnájem družstevního bytu upravují stanovy jednotlivých družstev (§ 719 odst. 1 obč. zák.).

Pro úplnost je vhodné zmínit, že trestný čin porušování domovní svobody podle § 238 tr. zák. je zakomponován do hlavy osmé trestního zákona mezi trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti. Jmenovaného trestného činu se podle odst. 1 citovaného ustanovení dopustí ten, kdo neoprávněně vnikne do domu nebo bytu jiného nebo tam neoprávněně setrvá; jeho objektem je domovní svoboda zaručená čl. 12 Listiny základních práv a svobod. Tímto ustanovením je chráněn jakýkoli oprávněný uživatel, a to proti komukoli (srov. rozhodnutí č. [30/1965](#) Sb. rozh. tr.); uživatel domu nebo bytu je tedy chráněn i proti vlastníkově (srov. rozhodnutí č. [16/1995](#) Sb. rozh. tr.), a to i tehdy, když má vlastník vykonatelné rozhodnutí k vyklizení uživatele bytu (vlastník musí požádat o výkon rozhodnutí vyklizením podle § 340 a násl. zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „o. s. ř.“). Po subjektivní stránce jde o úmyslný trestný čin.

Jednočinný souběh trestného činu podle § 249a tr. zák. s trestným činem porušování domovní svobody podle § 238 v zásadě není možný. Není však vyloučen v případě, kdy jedním skutkem jsou naplňovány skutkové podstaty obou těchto trestných činů proto, že je vedle sebe porušováno právo na užívání více prostorů majících odlišnou právní povahu (srov. rozhodnutí č. [57/2001](#) Sb. rozh. tr.).

Skutek, jímž byl obviněný M. Ž. uznán vinným, spočíval v tom, že poté, co nedatovanou listinou, u níž byly ověřeny podpisy dne 4. 12. 2002, uzavřenou s M. P. převedl na sebe členská práva a povinnosti k družstevnímu bytu v domě v L., na jejímž podkladě uzavřel dne 4. 12. 2002 s SBD S. nájemní smlouvu o užívání předmětného bytu, dostavil se dne 14. 12. 2002 kolem 14.00 hodin s dalšími osobami do obce L. k domu a zde se domáhal vyklizení předmětného bytu, v té době užívaného J. B., a když této jeho žádosti nebylo ze strany J. B. vyhověno, společně s dalšími osobami proti vůli J. B. do bytu vnikl a počal z něho vystěhovávat věci, když v dalším jednání mu bylo zabráněno na místo příjezdí policejní hlídkou, a tohoto jednání se dopustil přesto, že měl důvodné pochybnosti o legálnosti transakce mezi P. a svojí osobou.

Soud druhého stupně tak převzal doslovně znění tzv. skutkové věty výroku o vině z rozsudku soudu prvního stupně, avšak namísto posouzení takto stabilizovaného jednání obviněného jako trestného činu porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1 tr. zák., je právně kvalifikoval jako trestný čin neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo

k nebytovému prostoru podle § 249a odst. 2 tr. zák., když z tzv. právní věty výroku o vině jeho rozhodnutí je zřejmé, že dospěl k závěru, že obviněný neoprávněně bránil oprávněné osobě v užívání bytu. V odůvodnění rozsudku na str. 4 přitom rozvedl, že ... obviněný věděl o pochybnostech k zákonnosti převodu členských práv k bytu z poškozené B. na M. P., přesto, aniž by podal návrh na vyklizení bytu, svévolně začal věci z bytu, byť prostřednictvím dalších osob, vystěhovávat a činil opatření k zamezení přístupu do bytu dosavadní uživatelce B. Ve věci je tak dán alespoň nepřímý úmysl ve smyslu § 4 písm. b) tr. zák. ... je nutno zdůraznit, že subjektivní stránka nesměřovala u obviněného k tomu, aby porušil domovní svobodu, zvláště za situace, kdy byl přesvědčen o tom, že se stal majitelem bytu, resp. členských práv a povinností, ale svým jednáním chtěl docílit toho, aby byla původní majitelka družstevního podílu a řádná užívatelka z bytu vystěhovávána, a přitom si byl vědom toho, že převod bytu mezi paní B. a M. P. je přinejmenším sporný. Přesto ji chtěl svévolně vystěhovat, aniž by předtím podal civilně právní žalobu na vyklizení bytu a vyčkal soudního rozhodnutí ...

S uvedenými úvahami a závěrem soudu druhého stupně se Nejvyšší soud nemohl bezezbytku ztotožnit. Zásadní otázkou, s níž se odvolací soud při rozhodování o naplnění jednotlivých znaků skutkové podstaty daného trestného činu řádně nevypořádal, a od níž se odvíjí posouzení jednání obviněného jako předmětného trestného činu, je ta, zda J. B. byla oprávněnou osobou ve smyslu ustanovení § 249a odst. 2 tr. zák. Touto problematikou se měl přitom zabývat v rámci posuzování předběžné otázky podle § 9 odst. 1 tr. ř. Podle citovaného ustanovení totiž orgány činné v trestním řízení posuzují předběžné otázky, které se v řízení vyskytnou, samostatně; je-li tu však o takové otázce pravomocné rozhodnutí soudu nebo jiného státního orgánu, jsou orgány činné v trestním řízení takovým rozhodnutím vázány, pokud nejde o posouzení viny obviněného. Předběžnou otázkou se tedy rozumí otázka, která sama není předmětem prováděného řízení, avšak její vyřešení je předpokladem rozhodnutí o vlastním předmětu řízení. Těmito tzv. prejudiciálními otázkami mohou být jak otázky procesní, tak otázky hmotně právní, a to nejen z oboru trestního práva, ale i z jiného právního odvětví.

V dané věci ani v popisu skutku ve výroku o vině rozsudku soudu druhého stupně, ani v jeho odůvodnění nejsou obsažena zjištění, z nichž by vyplývalo, že J. B. je skutečně oprávněnou osobou, jak vyžaduje skutková podstata předmětného trestného činu; odvolací soud totiž ve skutkové větě uvádí jen, že ... obviněný se domáhal vyklizení ... bytu, v té době užívaného J. B. ... Naopak ze skutkové věty je zřejmé, že nájemcem bytu byl obviněný, a to na základě nájemní smlouvy uzavřené dne 4. 12. 2002 s SBD S.; tvrzení soudu v odůvodnění rozhodnutí, že J. B. byla řádnou užívatelkou daného bytu, je pak se skutkovou větou v rozporu a rovněž zčásti nepřezkoumatelné, neboť v tomto směru soud druhého stupně neuvádí, na základě jakých úvah k takovému závěru dospěl. Jestliže přitom jmenovaný soud argumentoval tím, že obviněný ... měl důvodné pochybnosti o legálnosti transakce mezi P. a svojí osobou, resp., že ... si byl vědom toho, že převod bytu mezi paní B. a M. P. je přinejmenším sporný ..., směřoval své úvahy sice správným směrem, avšak nedospěl v tomto ohledu ke zjištěním, na základě nichž by bylo možné učinit závěr, že J. B. stále svědčilo právo nájmu k předmětnému družstevnímu bytu, resp. toto nikdy nepozbyla, případně jej užívala oprávněně z jiného titulu (smlouvy o podnájmu), jak to měl zřejmě na mysli. K tomu v rámci posuzování předběžné otázky však bylo nutné, aby se odvolací soud zabýval nejprve otázkou platnosti dohody o převodu členských práv a povinností uzavřené dne 17. 12. 2001 mezi J. B. jako převodcem a M. P. jako nabyvatelem; v této souvislosti měl připojit trestní spis ohledně trestního stíhání M. P., na niž poškozená podala trestní oznámení s tím, že k danému převodu došlo v důsledku podvodného jednání z její strany, a měl zjišťovat, zda tato trestní věc již byla pravomocně skončena, event. jak, stejně jako měl zjišťovat i to, v jakém stadiu je občanskoprávní řízení ve věci žaloby poškozené o určení neplatnosti dané smlouvy. Zjistil-li by následně, že příslušná pravomocná rozhodnutí dosud neexistují, měl teprve poté přistoupit k vlastnímu posouzení uvedené otázky.

Je třeba rovněž zdůraznit, že ačkoliv soud druhého stupně bezezbytku převzal skutková zjištění vyjádřená ve skutkové větě výroku o vině z rozsudku soudu prvního stupně (a v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že skutková zjištění v napadeném rozsudku jsou správná a úplná), posoudil skutek odlišně, resp. především oproti nalézacímu soudu shledal, že poškozená J. B. byla řádnou užívatelkou předmětného bytu. Soud prvního stupně totiž v odůvodnění svého rozsudku konstatoval výslovně, že tato poškozená ... podepsala dohodu, z níž vyplývá, že ona sama právo k bytu ztratila a jediným nájemníkem v inkriminované době byl obviněný. Poškozená byt nadále užívala pouze na základě souhlasu předchozí nájemkyně bytu P. Uživací právo k bytu poškozené B. tedy nemohlo být narušeno ... ačkoliv se poškozená B. sama svým nerozvážným jednáním připravila o jistotu práva nájmu bytu, nelze říci, že by se zároveň připravila o právo na ochranu domovní svobody ... toto právo je zaručeno na ústavní úrovni a jako takové požívá mnohem větší ochrany než právo užívat byt z hlediska majetkového ... v daném případě by přicházel v úvahu pouze výkon rozhodnutí na základě rozsudku, kterým by byla poškozené uložena povinnost byt vyklidit. Obviněný však tímto způsobem nepostupoval a svévolně tak narušil právo na soukromí poškozené B. tím, že vnikl do jejího bytu ... je sice pravdou, že proti právu poškozené na ochranu nedotknutelnosti obydlí stojí právo obviněného byt užívat vyplývající z nájemní smlouvy ... svépomocí může svá práva uplatňovat pouze ten, jemuž hrozí neoprávněný zásah do jeho práv bezprostředně ... v daném případě se o takovou situaci, která by z hlediska trestního práva mohla být

posuzována jako nutná obrana, příp. krajní nouze, nejedná ... jednání obviněného tedy překročilo hranice povolené svépomoci ... soud toto jednání proto kvalifikoval ... podle § 238 odst. 1 tr. zák. ... (str. 5 a 6 rozsudku).

Z uvedeného je zřejmé, že nalézací soud se otázkou, zda J. B. byla oprávněnou osobou ve smyslu § 249a odst. 2 tr. zák. zabýval podrobněji, přesto však k jeho postupu v tomto směru platí shodné výhrady, jaké byly uvedeny výše; soud prvního stupně totiž danou problematiku posuzoval samostatně, aniž by si předtím připojil spisy (trestní a občanskoprávní) v souvisejících věcech týkajících se okolností převodu členských práv a povinností k předmětnému bytu z poškozené na M. P., resp. tyto důsledně hodnotil; právě od posouzení platnosti uvedené dohody se měly odvíjet veškeré další úvahy soudů obou stupňů.

Oba rozhodující soudy pochybily rovněž v tom, že se dostatečně nezabývaly otázkou, z jakého titulu užívala J. B. předmětný byt poté, co převedla svá členská práva a povinnosti k němu a právo nájmu vzniklo M. P.; nalézací soud totiž zjistil, že poškozená byt užívala na základě souhlasu M. P. nadále. V tomto směru měly soudy následně zjišťovat, zda existovala mezi jmenovanými nějaká dohoda či smlouva (ať již písemná, či ústní), a případně co bylo jejím obsahem, a zda S. b. d. S. jakožto vlastníku a pronajímateli předmětného bytu bylo známo, že byt nadále užívá poškozená, tj. osoba odlišná od nájemce, a zda k takovému užívání udělilo souhlas. Na č. l. 19 spisu je sice založeno prohlášení jmenovaného družstva, v němž se k některým z uvedených otázek vyjadřuje, avšak ani jeden ze soudů předmětné okolnosti podstatné k posouzení oprávněnosti užívání bytu poškozenou (na základě možného podnájemního vztahu, když už ne z titulu práva nájmu) nikterak nehodnotil.

Další otázkou, kterou je třeba se v dané věci zabývat, je ta, zda i za situace, kdy obviněnému svědčilo právo nájmu k předmětnému bytu a z něj vyplývající právo jej užívat, mohl, resp. směl postupovat způsobem, jakým vůči poškozené zakročil, tj. svépomocí. Podle § 6 obč. zák. jestliže hrozí neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může ten, kdo je tak ohrožen, přiměřeným způsobem zásah sám odvrátit; občanský zákoník tak přiznává ohroženému právo, aby sám jednostranně aktivně, tj. fakticky vlastní mocí a silou, odvracel přiměřeným způsobem neoprávněný zásah, který bezprostředně hrozí jeho právu (tzv. dovolená – obranná svépomoc). Zákonnými podmínkami takové dovolené svépomoci (její legality) jsou neoprávněný zásah, kterým je právo ohroženo bezprostředně, tedy zásah se reálně chystá, resp. již nastal a nebyl ukončen [jakmile zásah již přešel v určitý pokojný stav, pak – i když tento stav zůstává nadále neoprávněný (protiprávní) – svépomoc již použít nelze; svépomoc musí být vždy v přímé (bezprostřední) příčinné souvislosti s neoprávněným zásahem], a dále přiměřenost způsobu jejího provedení s tím, že může být vykonána pouze samotným ohroženým, resp. jeho zákonným zástupcem.

V posuzovaném případě bylo zjištěno, že ... obviněný ... od samého počátku věděl, že jím najatý byt užívá poškozená, takže se v žádném případě nejednalo o odvracení bezprostřední hrozby neoprávněného zásahu do jeho práva, ale o již delší dobu trvající stav, s nímž byl obviněný předem obeznámen ... (str. 6 rozsudku soudu prvního stupně). Nalézací soud dospěl k závěru, že ... jednání obviněného tedy překročilo hranice povolené svépomoci a jako takové neoprávněně zasáhlo do práva na ochranu soukromí poškozené B. ... (táž strana rozsudku).

V této souvislosti je nutné rovněž připomenout skutečnost, že obviněný nepodal u civilního soudu žalobu o vyklizení předmětného bytu, a tudíž nebylo vydáno ani příslušné soudní rozhodnutí, které by poškozené ukládalo jej, a to bez jakékoli bytové náhrady, vyklidit; právě zmíněný způsob řešení dané záležitosti by právu obviněného za daných okolností odpovídal s tím, že teprve po vydání takového rozhodnutí by bylo možné přistoupit k podání návrhu na nařízení jeho výkonu podle § 340 o. s. ř. a posléze, po právní moci tohoto rozhodnutí, k provedení jeho výkonu vyklizením bytu bez nutnosti zajištění bytové náhrady poškozené [vyklizení by provedl buď vykonavatel podle ustanovení o. s. ř. či soudní exekutor podle ustanovení zákona č. [120/2001](#) Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů].

Nejvyšší soud vzhledem ke všem těmto skutečnostem dospěl k závěru, že rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové spočívá na nesprávném právním posouzení skutku jako trestného činu podle § 249a odst. 2 tr. zák., jak mu oprávněně vytýká dovolání obviněného. S ohledem na shora uvedené neobstojí ani rozsudek Okresního soudu v Semilech, neboť pro právní kvalifikaci podle § 238 odst. 1 tr. zák. je nezbytné, aby činem byl dotčen jen oprávněný uživatel bytu, resp. musí se jednat o dům nebo byt jiného; ani soud prvního stupně se s touto otázkou nevyřadil vyčerpávajícím způsobem a ve výše zmíněných souvislostech (když přitom výslovně konstatoval, že oprávnění poškozené byt užívat nevyplývalo z práva nájmu, neboť to pozbyla) a popis jednání obviněného tak neobsahuje skutečnosti, ze kterých by bylo možno usuzovat ani na naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu.

Proto po zjištění, že obviněný M. Ž. podal dovolání důvodně, Nejvyšší soud zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 8. 10. 2003, sp. zn. 12 To 341/2003, a rozsudek Okresního soudu v Semilech ze dne 23. 6. 2003, sp. zn. 4 T 118/2003. Současně podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také všechna další

rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Semilech, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Po zrušení uvedených rozhodnutí se trestní věc obviněného M. Ž. vrací do stadia řízení před soudem prvního stupně. Povinností tohoto soudu bude při dodržení všech v úvahu přicházejících ustanovení trestního řádu věc znovu projednat ze všech hledisek, na něž Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí upozornil, znovu posoudit skutek, pro který je obviněný stíhán, přesně jej vymezit a ve skutkové větě popsat, a především jej v souladu se zákonem právně posoudit (přitom musí respektovat ustanovení § 265s odst. 1 tr. ř.).

Dospěje-li soud prvního stupně opětovně k závěru o vině obviněného a bude-li znovu uvažovat o uložení trestu, musí věnovat pozornost jak výroku o takovém trestu, tak i dalším výrokům, které by měly ve výroku o vině svůj podklad, přičemž musí respektovat ustanovení § 265s odst. 2 tr. ř.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odškodnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Hodnocení důkazů](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výkon trestu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost](#)
- [Předávací vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)